

8. EGYHÁZI ÉS VILÁGI KULTÚRA A KÖZÉPKORBAN

SKOLASZTIKA: ókori bölcséleten alapuló középkori

- (11–15. sz.) keresztény filozófia. Korlátok közt elismeri a tudományokat, viszont elsődlegesnek a hitet tekinti, az által lehet eljutni a világ végső megismeréséhez
- az érett középkori Nyugat-Európában terjedt el
 - fő tekintély: Biblia, Platón, a 13. sz.-tól Arisztotelész
 - Arisztotelész filozófiáját Aquinói Szent Tamás (13. sz.) domonkos szerzetes ültette át az egyházi gondolkodásba
 - Arisztotelész műveinek megismerésével a középkori filozófiai gondolkodás is megerősödött
 - **Hitbéli igazság:** magasabb rendű, felfogásához akarat is kell – **tudományos igazság:** ésszel felfogható
ez a kettő sosem állhat egymással szemben

EGYETEMEK KIALAKULÁSA

- 11–13. századtól: Bologna, Padova, Párizs, Oxford...
- a 14. században Közép-Európában is:
Prága, Bécs, Krakkó, Pécs (1367), Óbuda (Zsigmond),
a 15. századi pozsonyi egyetem sem állt fenn hosszan –
Mátyás alapította, a humanista Vitéz János a kancellár
- a középkorban **egyházi intézmények** (egyházi fenntartás, papok / szerzetesek tanítanak, papok utánpótlása)
- **4 kar:** bölcsészeti (→ mag.); jogi, orvosi, teológiai (→ dr.-i cím)
- alapvető műveltség: **hét szabad művészet**
 - Δ grammatika (latin nyelvtan)
 - Δ retorika
 - Δ dialektika
 - Δ aritmetika
 - Δ asztronómia
 - Δ geometria
 - Δ zene
- oktatás nyelve: latin
- önkormányzatuk van
(→ hallgatók kihágása esetén az egyetem ítélkezik)
- alapításuk összefüggött a középkori városok fejlődésével
- hozzájárultak a középkori Európa szellemi egységéhez

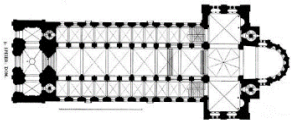
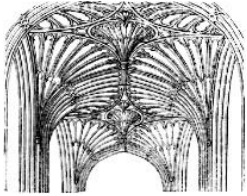
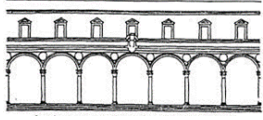
LOVAGI KULTÚRA

- lovag csak felnőtt férfi nemes lehetett, kellő vagyonnal, hiszen a ló és a fegyverzet megvásárlásához pénz kellett
- lovagi hadviselés: **páncélos lovasság**
- lovagi tornák (pl. az uralkodói székhelyeken)
- **lovagi költészet:** minnesängerek / trubadúrok
- nők tisztelete
(ez összefügg a Szűz Mária iránti vallásos tisztelettel)
- lovagrendek: pl. templomosok, johanniták
- a Magyarországra látogató más nemzetiségű (pl. német-római, itáliai, cseh, lengyel) királyok jelentős delegációval érkeztek az országba, ezzel pedig a nyugat-európai életforma és kultúra meghonosodott hazánkban is
 - Δ ilyenkor lovagi tornákra, bajvívásokra, lakomákra is sor került...

Életük:

- a nemesemberek fiúgyermekai hétéves koruk környékén **apródnak** álltak egy lovag szolgálatában (fegyvertisztítás, ló etetése, íjászat és kardforgatás kitanulása)
- kamaszkorban elkísérhették háborúba urukat, ekkor váltak **fegyverhordozóvá**
- ezután felnőttként **lovaggá ütötték** őket:
 - Δ kardot kapnak
 - Δ és egy pofont (az utolsó legyen, amit eltűrsz)

KÖZÉPKORI ÉPÍTÉSZET

	ROMANIKA	GÓTIKA	RENEZÁNSZ
JELLEMZŐK:	• vastag falak • nehéz kőboltozat • keskeny ablakok • félköríves ajtók, ablakok	• függőleges tagoltság • támpillérek • csúcsíves ablak, ajtó • nagy ablakokkal áttört falak • ablakok díszes kőrácsa (mértműves ablak) • magasba nyúló tornyok • pillérekkel megtámasztott csúcsíves (kereszt)-boltozat	• arányosság, szimmetria • erős vízszintes tagoltság • antik építészeti elemek • timpanon • oszloprend • épület belekomponálása a tájba • térlefedéseknél kupola • megjelennek a gipsz díszítmények
	TEPLOMOK • kisebbek: egyhajósak • nagyobbak (katedrális = székesegyház, ahol a püspök széke áll) esetén 3 vagy 5 hajó, esetleg kereszthajó • sok kéttornyú monostor-templom (pl. jáki bencés, zsámbéki premontrei) VÁRAK • nehezen megközelíthető helyre épülnek • lakótorony: kicsi alapterület sok szinttel • kaputorony, kőfalak, árkok, sáncok		
PÉLDÁK:	• speyeri dóm • cluny bencés apátság (az alsó képen, 1789 után elpusztították) • csempezkopácsi falusi kistemplom 	• párizsi Notre-Dame • kölni katedrális • kassai székesegyház 	• firenzei dóm • soproni Szt. István-ház • esztergomi Bakócz-kápolna